

Radisics Jenő †

— 1856—1917. —

Budapest, jan. 4.

A magyar kulturális életnek egy igen nagyhatású tényezője, művészetünk fejlődésének hivatott irányítója távozott el közülünk Radisics Jenővel. Távozása zajtalan volt, mint egész munkássága. Hosszadalmas, gyilkos kör birokra kelt vele, sokáig megkínozta; a míg bámulatosan szívós szervezetén erőt tudott venni, de ma mégis fölébe kerekedett. Korai halálát őszintén fájjaljuk és a köz nagy veszteségének érezzük.

Külsőre Radisics Jenő olyan volt, mint a reneszánsz finom öregurai: választékos, elegáns, gondozott, izléses, sohasem föltűnő, mindig egyenletesen előkelő, nagyuri. Ünnepi alkalmakor ha diszruhájában megjelent, a legszebb kép nála festőbb, dekoratívabb nem lehetett. Korán megöszült haja és szakállas fiatalos arcának érdekes kerete, élénken csillogó szeme, mozgalmas elevevége vonzó és egyben imponáló jelenséggé tette.

Ez a szép külső igazán szép, szépre szomjas, a szépségben felüdülő, a szépségért rajongásig hevülő lelket diszitett. Radisics művészlélek volt. Nemcsak szerette, hanem nálunk ritka alaposággal ismerte is a művészeteket. *Connaissanceur* volt a szónak abban az értelmében, a melyet a legkényesebb francia izlés adott neki. De nem érte be a szépnék pusztán passzív szemléletével. A művészi alkotó erő nem adatván meg neki, rávetette magát művészi életünk és kulturánk szervezésére, specializálta magát, hogy a magyar iparművészetet kiemelje homályos és ingadozó pályakezdéséből; izgatott, kutatott, gyűjtött, irt odaadó fáradhatatlansággal, ügye nagyságába vetett bizodalommal, soha ki nem merülő energiával. John Ruskin tanítványa volt, a ki a milliók közé akarta kivinni a demokratizált művészetet és a munkásotthonok szépítésével, az egyszerű hajlék földiszítésével az emberiség legnagyobb jótévői közé emelkedett.

Radisics kitűnő művelője volt a művészeti irodalomnak is. A *Budapesti Hirlap*-ban számos cikke jelent meg, a melyek meg fogják maradandó értékükkel őrizni olvasóink körében is emlékeztet. Radisics nagy alkotása az Iparművészeti Múzeum, a megdicsőült Lechner Ödön építői lángelméjének talán legszebb, legharmonikusabb, mindenetre legmonumentálisabb terméke. E gyönyörű palotát Radisics lankadatlan izgalma szőlította létbe. És mikor a milleniumra elkészült, akkor igazgatója lázas buzgalommal fogott hozzá belső berendezéséhez, hogy ez az intézmény a magyar leleménynek, izlésnek, egyéniségnek mennél hívebb, tökéletesebb, feddhetetlenebb tanuja legyen. Az is lett. Az Iparművészeti Múzeum mintaszerű intézményeink közé tartozik, a melynek látogatására messze idegenből is eljönnek a szakértők.

A kapcsolatot a magyar iparművészet és a külföld között megint Radisics teremtette meg. Arra született, hogy méltósággal és díszszel reprezentáljon. Perfekt franciasága, elragadó modern, természetes szeretetreméltósága középpontjává tette a társaságnak; nem egy nemzetközi gyülekezésben láttuk őt világhíres nagyságok közt: egész ember volt, szerénységében is *grandseigneur*, és bár egymásután négy-öt nyelven beszélt, mégis igazi magyar ur volt.

Műve, az Iparművészeti Múzeum, betetőztetett. Folvóirata, a Magyar Iparművészet, biztos kézben folytatja propagáló tevékenységét oly irányban, a melyet ő, a mester inaugurált. Boldog ember volt, mert semmit és közülünk eltávozában félig készen vagy tökéletlenül nem hagyott. Elmulása mégis fájdalmas veszteségünk. Ugy érezzük, hogy a véres és borzalmas rutságok mai világában valami olyan ment el tőlünk, a mi békés időkben is ritkaság: külső és belső, egy mással harmonizáló férfiszépség. Emlékeztet a legjobbaké között fogjuk őrizni.

Kutasi Radisics Jenő, miniszteri tanácsos, az Iparművészeti Múzeum igazgatója, c. nyilv. rendkívüli műegyetemi tanár és volt országgyűlési képviselő 1856-ban született Buziáson. A közép- és főiskolák elvégzése után 1880-ban állami szolgálatba lépett. Eleinte a kultuszminisztériumban teljesített szolgálatot, majd fél évre rá kirendelték az Iparművészeti Múzeumba, melynek 1887-ben igazgatója

lett. 1890-ben magántanárrá képesítették a József-Műegyetemen, a mult év végén pedig ugyanott megkapta a nyilv. rendkívüli tanári címet. Tevékenységének gerince, életének főmüve az Iparművészeti Múzeumnak a kezdet csiráiból való nagyfejlesztése volt. Mikor a Múzeumhoz került, mindjárt kezdetben megbízták a gyűjtemény leltározásával és rendezésével. Néhány évre rá az intézet élére kerülvén, elsősorban a gyűjtemény nagyarányú fejlesztését és az intézetnek új, állandó épületbe való elhelyezését tűzte ki céljául. Agitációjának eredményeképp Csáky Albin gróf kultuszminiszter 1890-ben elhatározta és a törvényhozásnál kivitte, hogy új épületet emeljenek a múzeumnak. A nyilvános pályázaton az első díjat Pártos Gyula és Lechner Ödön nyervén el, terveik alapján csakhamar megindult az építkezés és már 1896-ban mai díszes új palotájában megnyílt a közönségnek a múzeum, melynek szakszerű és a magyar művészet történetének fejlődését mindenben gondosan kidomborító izléses rendezése teljes egészében Radisics Jenő munkája volt.

Radisics Jenőnek a gyűjtemény fejlesztésében elsősorban csálhatatlan, biztos szeme és hosszú évek gazdag tapasztalata volt segítségére. Mint szakértőnek európai hírneve volt, a kit nemcsak amatőrök és a főváros régiségkereskedői, hanem külföldi szakemberek is fölkerestek tanácsért és véleményért. Tagja volt a múzeumigazgatók nemzetközi szövetségének, melynek kivüle magyar ember mindössze néhai Hampel József volt még tagja. Nagy nyelvismeretével és külföldi ismerettségével bekapcsolta az Iparművészeti Múzeumot az európai nagy nemzetek kulturális életének vérkeringésébe. Gyakorlati tudós volt, a ki nemcsak Európa valamennyi jelentős gyűjteményét ismerte, de a kinek Magyarország minden számottevő iparművészeti műemlékéről pontos tudomása és történeti tájékozottsága volt, a mi műtárgyak megbíralására elengedhetlenül szükséges. Intézetét meg tudta kedvelteni közönségünkkel, a minek látható megnyilvánulása volt, hogy amatőrök ismételtén nagyobb anyagi hozzájárulással tették lehetővé egyes nagvértékű műtárgyak megszerzését. Nagy része volt az 1884-diki párisi, valamint a budapesti ötvösműkiállítás, az 1885-iki országos, az 1896-iki milléniumi és az 1900-iki párisi vilákiállítás rendezésében. Számos kisebb itthon rendezett kiállításon bemutatta a külföldi iparművészeti tevékenységének legjavát. 1899-ben Pétervárott rendezett kiállítást hazai anyagból. Iparművészetünk ügyét képviselte 1902-ben Turinban, mint a nemzetközi zsüri alelnöke, 1906-ban pedig Milánóban, mint a felsőbb zsüri magyar tagja.

Nagyszámu népszerű és tudományos előadást tartott életében és nagyszámu kisebb-nagyobb cikke jelent meg a különböző napilapokban és folyóiratokban. A *Magyar Műkincsek* című díszmunka első és második kötetét, valamint e mű francia kiadását szerkesztette. Író- és szerkesztőtársa volt az *Ötösség remekéi*, továbbá a *Magyarország történeti emlékei az 1896-iki ezredéves kiállításon* című munkának, valamint 1885-től 1894-ig a *Művészi Ipar* című folyóiratnak. Az Erzsébet-emlék országos bizottságának tagja, az Országos Képzőművészeti Tanácsnak előadója, a Múzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsának tagja, a múzeumok és könyvtárak országos felügyelője, a műemlékek országos bizottságának tagja, a Tudományos Akadémia arkeológiai bizottságának külső tagja, a Múbarátok Körének alelnöke, valamint számos művészeti és tudományos társulat tiszteletbeli és választmányi tagja volt. Sok kitüntetést is kapott, köztük a Ferenc József-rend középkeresztjét s a III. osztályu vaskorona-rendet és több idegen rendjelet.

Betegségét szeptemberben szerezte. A mikor az oláhok betörték, reábizták az erdélyi műkincsek biztosságba helyezését. Meghült, influenzát kapott, mely tüdőgyuladássá fejlődött. A súlyos bajhoz még szivhurutlob és mellhártyagyuladás járult. A nagy és folytonos láz a beteg erejét lassan megemészttette. Állapota két héttel ezelőtt válságosra fordult. Tegnap este elvesztette eszméletét, a melyet haláláig egy pillanatra sem nyert vissza. Ma délután öt órakor halt meg a legkisebb haláltusa nélkül, lassan, szinte észrevétlenül. Halálát fia, Radisics Elemér dr. pénzügyi segédtitkár, a *Budapesti Hirlap* belső munkatársa, leányai, továbbá testvérei: Radisics György, miniszteri tanácsos, a Mezőgazdasági Múzeum igaz-

gatója és *Radisics* István miniszteri tanácsos, valamint sógorai: *Láng* Lajos báró és *Eötvös* Lóránd báró gyászolják.

Temetését az Iparművészeti Múzeum épületéből fogják rendezni, de az időt még nem állapították meg.
